

De langste reis is de reis naar binnen

In de *Open Deur* van februari 2026 kwam ik het volgende citaat tegen van Dag Hammerskjöld (1905-1961):

Ik weet niet wie - of wat - de vraag stelde. Ik weet niet wanneer zij gesteld werd. Ik herinner me niet dat ik antwoordde. Maar eens zei ik ja, tegen iemand - of iets. Vanaf dat moment heb ik de zekerheid dat het leven zinvol is en dat mijn leven, in onderwerping, een doel heeft. Vanaf dat moment weet ik wat het is om 'niet achterom te kijken', om 'me geen zorgen te maken over morgen'. (Pinksteren 1961)

Hammerskjöld was een Zweedse diplomaat, afkomstig uit een oude Zweedse familie van aristocraten. Zijn vader was gouverneur in Uppsala en van 1914-1917 minister-president van Zweden. Dag Hammerskjöld groeide op in de gouverneurswoning, vlakbij de kathedraal van Uppsala en het huis van de aartsbisschop van de Lutherse kerk in Zweden, Nathan Söderblom, waarmee de familie Hammerskjöld bevriend was. Toen mijn vrouw en ik zo'n vijftientig jaar geleden in Uppsala op bedevaart waren naar Ingmar Bergman en Dag Hammerskjöld bezochten we ook deze prachtige kerkelijke en gouvernementele residenties. Van 1953-1961 was Hammerskjöld secretaris-generaal van de Verenigde Naties. In 1961 (10 december) kreeg hij de Nobelprijs voor de Vrede, postuum. Kort daarvoor, november 1961, was hij omgekomen bij een vliegtuigongeluk onderweg naar een vredesmissie in Congo. Na zijn dood werd in zijn huis in New York zijn getypte dagboek gevonden, waaruit ook het bovenstaande citaat is. In 1963 werd het dagboek gepubliceerd in het Zweeds als *Vägmärken*, in het Nederlands vertaald als *Merkstenen*. Het boek was voor velen een verrassing, omdat Hammerskjöld in zijn persoonlijke reflecties schreef over de dialoog met zichzelf en met God. De wereld kende hem als een intelligente, erudiete en plichtsgetrouwe diplomaat, maar hij bleek ook een gelovige zoeker en kerkganger te zijn en een kenner van de christelijke mystici (Meester Eckhart, Thomas a Kempis, Johannes van het Kruis). De gewetensvolle bemiddelaar in conflicten bleek voortdurend zijn moraliteit te scherpen aan de religieuze en morele waarden van de christelijke traditie. Voor Hammerskjöld ging zijn spirituele zoektocht ('de reis naar binnen') gepaard met een mate van eenzaamheid, zoals blijkt uit een gedicht van hem uit 1950.

De langste reis

*is de reis naar binnen.
Wie zijn lot gekozen heeft,
de tocht begonnen is
naar zijn eigen bodem
(is er een bodem?),
is nog midden onder u,
maar staat al buiten het leven,
geïsoleerd in uw gevoel
zoals een ter dood veroordeelde
of zoals hij die door een naderend afscheid
al van tevoren wordt toegewijd
aan de uiteindelijke eenzaamheid van ieder mens.*

*Tussen u en hem is afstand,
onzekerheid –
omzien.*

*Hij zelf zal u zien,
almaar verder weg,
de lokroep van uw stemmen horen,
steeds zwakker.*

Zijn worsteling was niet alleen met God, maar ook met zichzelf. Maar het bracht hem tot een onvermoeibare inzet voor de wereldvrede en het maakte hem tot een voorbeeldig dienaar van de publieke zaak. Je mag toch hopen dat in onze tijd de spelers op het internationale toneel niet hun eigen moraliteit als de maat van hun handelen zien. En dat wereldleiders verantwoording afleggen tegenover de waarden van religieuze tradities (gerechtigheid, barmhartigheid, vrede, nederigheid en zuiverheid van hart).

Maar dat geldt ook voor onszelf. Laten we de 'veertig dagen' tot aan Pasen gebruiken om een dialoog aan te gaan met onszelf en met God. Laten we onszelf spiegelen aan de Bijbelse waarden. Laten we de 'lange reis naar binnen' maken in de weken van vasten en onthouding.

Rein Brouwer